

Ranking is een controversieel concept. Velen binnen de hoger onderwijssector vinden het een gevaarlijk concept. Het roept bij hen de erosie van de traditionele academische waarden op en het schrikbeeld van het academisch kapitalisme. Eenmaal gepubliceerd worden de rankings wel massaal gedownload en besproken. Veel instellingen zoeken een antwoord op de vraag hoe ze hun positie op de lijst kunnen verbeteren. Rankings laten niemand onberoerd. Het is dus van belang om goed uit te leggen wat we wel en wat we niet willen met ranking en voor welke doeleinden we ranking als een mogelijk instrument zien. Ranking is immers vanuit beleidsperspectief geen doel op zich, wel een middel om bepaalde doelen te bereiken. Die doelen zijn: het stimuleren van een betere studiekeuze bij aankomende studenten, en het geven van een bijkomende stimulans tot kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs.

Ranking in het hoger onderwijs: een betere studiekeuze bevordert gelijke kansen op hoge kwaliteit

Frank Vandenbroucke

Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming¹

HET VERTREKpunt voor het Vlaams onderwijsbeleid is: gelijke kansen op onderwijs van hoge kwaliteit. Het bieden van gelijke kansen betekent onder meer dat elk talent de kans moet krijgen om die leeromgeving te vinden waar het tot ontwikkeling kan komen. We laten in onze onderwijssystemen teveel talenten verloren gaan en dat is iets wat we ons steeds minder kunnen veroorloven. De krappere wordende arbeidsmarkt en de onmiskenbare ontwikkeling van de kenniseconomie dwingen er ons toe elk talent aan te boren en tot ontplooiing te brengen. Talenten tot competenties omvormen, dat is de ultieme doelstelling van het onderwijsbestel.

Gelijke kansen en hoge kwaliteit zijn geen tegengestelde doelen; ze veronderstellen elkaar juist. Gelijke kansen op middelmatigheid moet niet het doel zijn van het onderwijsbeleid, maar wel gelijke kansen op hoge kwaliteit. Dit veronderstelt dat we de basiskwaliteit voor iedereen garanderen, door een kwaliteitszorg- en accreditatiesysteem dat de lat voldoende hoog legt. Accreditatie moet streng zijn, ook al zijn de sancties voor de betreffende opleidingen groot. Instellingen moeten ook goed beseffen dat hun

grote autonomie uiteindelijk slechts verantwoordbaar is wanneer het stelsel in zijn geheel de basiskwaliteit afdoende verzekert.

Ranking treedt uiteraard niet in de plaats van accreditatie, maar vormt er een aanvulling op. Sommigen zien in ranking een gevolg (of eventueel een voorbode) van marktwerking in het hoger onderwijs, zoals dat in een meer op Amerikaanse leest geschoeid onderwijsbestel het geval zou zijn. In Europese context proberen we accreditatie en ranking daarentegen te zien als een middel om allereerst de basiskwaliteit te verzekeren. Als de lat door middel van accreditatie op voldoende hoogte is gelegd, is er ruimte voor verschil, voor differentiatie. Ranking levert zinvolle informatie op die kan helpen bij het complexe besluitvormingsproces bij de studiekeuze. Er zijn echter wel twee voorwaarden: ranking moet meerdimensionaal plaatsvinden en de gebruiker – de student dus – moet zelf kunnen beslissen welke criteria voor hem of haar belangrijk zijn. Rangschikken is een volkomen legitieme operatie bij het maken van oordelen over complexe gegevens. Ook in het hoger onderwijs.

Er zijn echter wel een paar voorwaarden die zeer goed verwoord zijn in de recent goedgekeurde *Berlin Principles on Ranking of Higher Education Institutions* [http://www.che.de/downloads/Berlin_Principles_IREG_534.pdf]. Vooral de doelen en functies die ranking kan vervullen en de voorwaarden waaraan ranking moet voldoen, worden zeer goed weergegeven.

“Ranking and league tables should:

- ▶ *Be one of a number of diverse approaches to the assessment of higher education inputs, processes, and outputs.* Rankings can provide comparative information and improved understanding of higher education, but should not be the main method for assessing what higher education is and does. Rankings provide a market-based perspective that can complement the work of government, accrediting authorities, and independent review agencies.
- ▶ *Be clear about their purpose and their target groups.* Rankings have to be designed with due regard to their purpose. Indicators designed to meet a particular objective or to inform one target group may not be adequate for different purposes or target groups.
- ▶ *Recognize the diversity of institutions and take the different missions and goals of institutions into account.* Quality measures for research-oriented institutions, for example, are quite different from those that are appropriate for institutions that provide broad access to underserved communities. Institutions that are being ranked and the experts that inform the ranking process should be consulted often.
- ▶ *Provide clarity about the range of information sources for rankings and the messages each source generates.* The relevance of ranking results depends on the audiences receiving the information and the sources of that information (such as databases, students, professors, employers). Good practice would be to combine the different perspectives provided by those sources in order to get a more complete view of each higher education institution included in the ranking.
- ▶ *Specify the linguistic, cultural, economic, and historical contexts of the educational systems being ranked.* International rankings in particular should be aware of possible biases and be precise about their objective. Not all nations or systems share the same values and beliefs about what constitutes “quality” in tertiary institutions, and ranking systems should not be devised to force such comparisons.”

Samengevat en toegepast op onze context: ranking is één van de manieren om, naast accreditatie, informatie over kwaliteit in de meerdimensionale zin van het woord te leveren, mits:

- ▶ de doelen en doelgroepen waarvoor het moet dienen helder zijn;
- ▶ het recht doet aan de diversiteit van instellingen en hun missies;
- ▶ het uiteenlopende informatiebronnen hanteert;

- ▶ de context recht doet waarbinnen instellingen functioneren.

De *Berlin Principles* besteden verder terecht heel wat aandacht aan de methodologische vereisten van design, keuze en weging van indicatoren, dataverzameling en -verwerking, voorstellingswijze van resultaten, et cetera. Maar het zou ons te ver voeren hier uitgebreid op in te gaan. In ieder geval vormen deze principes een heldere vertrekbasis om rond ranking te werken.

Studiekeuze

Welke bijdrage kan ranking dan leveren tot de verbetering van de studiekeuze in het hoger onderwijs? Het realiseren van gelijke kansen op hoge kwaliteit veronderstelt dat talenten de weg vinden naar die opleiding of instelling waar ze de beste ontplooiingskansen kunnen vinden. In het hoger onderwijs gaan talenten vaak verloren door een

Promotie als instrument in de strijd om de student

specifieke interactie van foute persoonlijke beslissingen en systeemkenmerken. In essentie is een slechte studiekeuze een combinatie van gebrek aan transparantie en informatie langs de aanbodzijde en een onderwijsvrager die zichzelf slecht inschat. Foute studiekeuzes ontstaan vaak door een combinatie van slechte informatie en weinig doordachte beslissingen. De verkeerde studiekeuze die hiervan het gevolg is, leidt tot mislukking, faalervaring, frustratie en weggegooid talent. Bij snelle heroriëntering en goede begeleiding kan dit nog gecorrigeerd worden, maar een goede studiekeuze kan dit voorkomen en tot een snellere succeservaring leiden.

Het maken van een goede studiekeuze vergt langs de aanbodzijde een grote transparantie. We moeten stimuleren dat studenten zich bij hun studiekeuze laten leiden door de bijzondere kwaliteitskenmerken van een opleiding en de bijzondere klemtonen die de opleidingen in het onderwijs leggen. Er zijn in Vlaanderen al heel wat initiatieven ontstaan die een betere studiekeuzebegeleiding voor laatstejaars secundair onderwijs en een betere oriëntering binnen het hoger onderwijs mogelijk maken. We denken

bijvoorbeeld aan de databanken van het Hoger Onderwijsregister in Vlaanderen (beheerd door de NVAO) en aan het project 'Word Wat je Wil'. Bovendien is het Departement Onderwijs en Vorming ook een partner in de organisatie van de regionale SID-in's (Studie InformatieDagen). En ten slotte zijn er ook de rapporten van de visitatiecommissies in het hoger onderwijs, die openbaar zijn (en dat ook moeten blijven!).

Instellingen besteden zelf ook veel aandacht aan informatie. Globaal is de kwaliteit van de meeste informatiebrochures van universiteiten en hogescholen sterk toegenomen: ze bevatten meer en betere informatie over de nodige voor kennis om een bepaalde opleiding te volgen, de doelstellingen van de opleiding, de meest voorkomende beroepsuitwegen achteraf, et cetera. Naast de informatiebrochures zijn er uiteraard nog andere initiatieven die het studiekeuzeproces vooruit helpen, zoals bijvoorbeeld de wetenschapsweek, excursiecurssussen en proeflessen. Deze initiatieven geven potentiële studenten de kans om ervaringen op te doen met de cultuur, inhoud en didactische werkvormen van het hoger onderwijs.

Tegelijk stellen we echter vast dat heel wat instellingen hun promotie nog altijd inzetten als een instrument in de strijd om de student. Bij de keuze van een instelling of een opleiding wordt de potentiële student geconfronteerd door het – eigenlijk bekende – probleem van de 'asymmetrische informatie'. Instellingen beschikken over meer informatiebronnen dan studenten. Bovendien is onderwijs een ervaringsgoed dat je alleen maar kunt kennen door eraan deel te nemen. Eigenlijk moet je eerst ervaring hebben met een instelling en de resultaten van je doortocht door die instelling voordat je echt kunt oordelen. De potentiële student is dus beïnvloedbaar door informatie die hij of zij nog niet zelf heeft kunnen beoordelen. Dit leidt ertoe dat instellingen hun kenmerken en kwaliteiten zo fraai mogelijk weergeven en daarvoor omvangrijke budgetten aan public relations uitgeven. Waar informatie en reclame – soms zelfs misleidende reclame – in elkaar overlopen, dreigen studiekeuzer én studiebegeleider de dupe te worden. De minister van Werk, Onderwijs en Vorming heeft daarom de scholen opgeroepen om meer duidelijkheid te scheppen in hun opleidingen en afstudeerrichtingen en tot een onderlinge code te komen over externe communicatie. Dit heeft ertoe geleid dat de hogescholen enkele maanden geleden regels hebben afgesproken over informatie en communicatie naar studenten toe.

De verantwoordelijkheid van de instellingen houdt overigens niet op wanneer de keuze gemaakt is en de student 'binnengehaald'. De vakantiecursussen om de voorkennis van Latijn of wiskunde bij te spijkeren, kennen we allemaal. Sinds kort bieden sommige instellingen in de eerste weken van het academiejaar ook een aangepast programma aan

studenten aan die in het secundair onderwijs een minder traditioneel traject hebben doorlopen. Recent nog pakte een aantal universiteiten uit met maatregelen om hun studenten de nodige kennis van het Nederlands bij te brengen. Die nood leefde er inderdaad. De inspanningen beantwoorden perfect aan de beleidslijnen van de Vlaamse overheid in dit verband. En ondertussen werkt minstens één van de associaties aan een systeem om de schade van de waterval die ook nog altijd door het hoger onderwijs raast, zoveel mogelijk te beperken.

Ook het nieuwe financieringssysteem voor het hoger onderwijs zal in die zin zijn duit in het zakje doen, omdat het zich niet uitsluitend zal focussen op het aantal ingeschreven studenten. Het beleid is erop gericht een aantal parameters in te voeren die door een betere studiebegeleiding gunstig beïnvloed kunnen worden. We denken hierbij bijvoorbeeld aan het behaalde aantal studiepunten of het verloop van de studieloopbaan. En via een 'Aanmoedigingsfonds', een vorm van stimulansfinanciering waarbij op contractuele basis tussen instelling en overheid doelen worden afgesproken, wil de minister van Onderwijs stimulansen geven tot een meer effectieve studiebegeleiding en heroriëntering.

Studiekeuze en informatie

Ondanks al die ontwikkelingen is de transparantie aan de aanbodzijde nog niet voldoende. Studenten voelen zich de speelbal van reclame en competitie en geen actieve werkers van zinvolle en vergelijkbare informatie.

In het Vlaams Parlement werd vorig jaar gesignaleerd dat er een ware strijd aan de gang was tussen hogescholen en universiteiten en dat de instellingen alles uit de kast halen om potentiële studenten tot een inschrijving te verleiden. Daarbij zouden alle middelen die voorhanden zijn worden gebruikt. Op zich is concurrentie tussen onderwijsinstellingen niet verkeerd, op de voorwaarde dat die concurrentie gebaseerd is op de eigen kwaliteiten van de instelling en van de opleiding, zoals de missie en de visie van de instelling, de inhoud, het pedagogisch-didactisch concept, de gehanteerde onderwijs- en leervormen, de begeleiding van de studenten, de internationalisering, de mate van flexibiliteit en natuurlijk ook het resultaat van de externe beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs. Essentieel is wel dat de instelling waarmaakt wat ze belooft. We zullen moeten leven met een correcte vorm van publiciteit, omdat keuzevrijheid een cruciaal onderdeel is van ons hogeronderwijsbestel. Het maken van een keuze veronderstelt de beschikbaarheid van adequate en betrouwbare informatie waarmee de aankomende student een keuze kan maken.

Dat deze thematiek leeft, wordt aangetoond door een recent artikel in de Vlaamse krant *De Standaard*, met als titel 'Amateuristische studiekeuzes'. Daarin klaagt de voorzitter

van de Vlaamse Vereniging van Studenten dat studenten geen studiekeuze hoger onderwijs kunnen maken die gebaseerd is op volledige en objectieve informatie. Volgens de betrokken studentenleider kunnen studenten zich nu enkel baseren op de brochures en websites van de universiteiten en hogescholen die volgens hem als enige bedoeling hebben om zoveel mogelijk studenten te ronselen.

In zijn klacht miskent de studentenleider wel de inspanningen die door de Vlaamse overheid en vele hoger onderwijsinstellingen reeds worden gedaan. Niettemin heeft de auteur van dit artikel, Jan Denys (arbeidsmarktdeskundige bij Randstad), zeker een punt wanneer hij schrijft dat een goed uitgebouwde dienstverlening inzake studie- en beroepskeuze een essentieel onderdeel moet zijn van een competentiestrategie. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om het probleem van de gebrekkige informatie bij de studiekeuze in het hoger onderwijs aan te pakken. Daarbij kan het niet de bedoeling zijn om een soort van staatsdienst in het leven te roepen die informatie zal geven over de kwaliteit van het onderwijs. Het is wel mogelijk om vanuit de overheid de informatierijkdom van het bestel zelf te stimuleren. Het is in dit kader dat ranking een plaats heeft.

Studiekeuze-informatie en ranking

Onze instellingen hebben autonomie, maar ook hebben zij hun verantwoordelijkheid in de samenleving. Het enige waarover instellingen hoger onderwijs zich nu bekommeren is, enigszins veralgemenend gesteld, hun reputatie. Zij moeten echter meer doen. Zij moeten zich vooral bekommeren over de kenmerken van hun potentiële studenten.

Vooraleer er rankings en *league tables* waren, was er alleen de reputatie van de instellingen. Ook bij veel rankings is reputatie vandaag de dag nog een belangrijke factor, vaak verbonden met research. (Bij de ranking in de *Times Higher Education Supplement* weegt de factor reputatie zelfs door voor 50%). Door zich te focussen op hun reputatie doen eigenlijk alle instellingen hetzelfde. En dit terwijl er in onze kenniseconomie nood is aan een grotere diversiteit in het hoger onderwijs.

In de nieuwe Europese onderwijstdynamiek, die gericht is op mobiliteit van de studenten, zullen studenten veel kritischer worden en meer aandacht gaan besteden aan de kwaliteit van hun begeleiding. De onderwijservaring zelf zal belangrijker worden voor de studenten en daarbij zullen zij zich niet meer alleen laten leiden door reputatie. Studenten zullen een instelling zoeken wier profiel het best past bij hun persoonlijke karakteristieken, bijvoorbeeld inzake behoeften aan studiebegeleiding en studiemethode.

Kunnen rankings deze informatiebehoefte helpen lenigen? Rankings zijn nog een vrij nieuw en weinig vertrouwd

gegeven in het Vlaamse hogeronderwijsbestel. Enkele weken geleden lasen we met trots in de Vlaamse pers dat de Vlerick Leuven Gent Management School voor de eerste keer in de top dertig (29) staat van managementscholen uit de hele wereld. Het is de enige instelling in de top dertig uit de Benelux. Het gaat om een ranking van de *Financial Times*. Bij goede resultaten zijn rankings blijkbaar wel geliefd. Tegenover de ons omringende landen is het fenomeen in Vlaanderen nog beperkt. Wij hebben geen nationale *Elsevier*, laat staan een *Financial Times*. Maar dat lijkt enkel een kwestie van tijd. De tijd van de rankings en de *league tables* is internationaal aangebroken. De wereld luistert nu naar de 'rankers'. Rankings zijn uitgegroeid tot een wereldfenomeen.

Wereldwijd bestaan er verschillende rankings en *league tables* met een grote variatie in methodologie. De meest bekende voor ons zijn ongetwijfeld naast de *US News and World Report*, de projecten van de Shanghai's Jiao Tong University en de *Times Higher Education Supplement*. Hoe moeten we dit in context plaatsen? In de voorbije twintig jaar is er een belangrijke verschuiving opgetreden in het hoger onderwijs. In de voorbije periode bestond de uitdaging er namelijk in om een grote groep instellingen in het hoger onderwijs in stand te houden. Dit is niet zonder problemen geweest en in Vlaanderen hebben we een belangrijke fusieoperatie gehad in de sector van de hogescholen. Internationaal is het accent nu verschoven naar een wedijver voor 'excellentie'. Bij dit competitieve karakter komt er vanzelfsprekend een grotere vraag naar meer transparantie.

Om deze verschuiving in het hoger onderwijs te verduidelijken, refereren wij aan de woorden van een man met een goede reputatie in Nederland en Europa: Frans van Vught. De analyse die hij maakte in zijn afscheidsrede eind 2004 als Rector Magnificus en Voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Twente is hier actueler dan ooit.

Hij verwacht dat het Europese hoger onderwijs in de toekomst zal uitgroeien tot een samenhangend systeem en voorspelt dat het Europese hoger onderwijs in de komende decennia qua dynamiek zal gaan lijken op het huidige Amerikaanse hoger onderwijs. Zijn verwachting dat ons hoger onderwijs in Europa zal uitgroeien tot een samenhangend systeem, hebben we aanvaard. Met al de hervormingen in het kader van het Bolognaproces werken we daar trouwens intens aan mee.

Van Vught onderbouwt zijn voorspelling met zijn theorie van de 'academische reputatierace'. Hij gaat ervan uit dat de dynamiek van een hogeronderwijssysteem wordt beïnvloed door het gedrag van de aanbieders en de vragers van hoger onderwijs. Ook in de vs was lange tijd de dynamiek van het hoger onderwijs beperkt. Tot voor kort kozen ook in de vs de meeste studenten voor een instelling dicht bij huis, in

de eigen staat. In 1949 volgde 93% van alle Amerikaanse studenten een opleiding in hun eigen staat. In 1994 lag dit cijfer nog maar op 74%. Voor private universiteiten kwam zelfs nog maar 54% van de studenten uit de eigen staat.

Volgens Van Vught zal ook in Europa het percentage toenemen van studenten dat kiest voor een instelling in een ander land. De verklarende factoren, die voor de veranderingen in de dynamiek van het vs hogeronderwijssysteem verantwoordelijk waren, zullen ook in Europa gaan gelden, namelijk de aanzienlijke daling van de kosten van de geografische mobiliteit, en de toegenomen beschikbaarheid van informatie over de kwaliteit (of de veronderstelde kwaliteit) van opleidingen en instellingen. Misschien mogen we wel de barrière van de taal niet veronachtzamen wanneer we Europa met de vs vergelijken. In ieder geval volgen wij

Instellingen zullen meer in reputatie investeren

Frans van Vught wanneer hij voorspelt dat ook in de steeds meer geïntegreerde Europese hogeronderwijsruimte instellingen gedreven zullen worden door strategieën om hun reputatie te maximaliseren. Ze zullen steeds meer in reputatie investeren en dat zal een grote dynamiek teweegbrengen in het systeem.

Studenten, gehandicapt door het probleem van asymmetrische informatie, zullen de nood voelen om allerlei informatiebronnen aan te boren en zullen vooral op zoek gaan naar geobjectiverde en betrouwbare informatie. Rankings die aan methodologische kwaliteitsvoorwaarden beantwoorden en dus meerdimensionale informatie leveren over de kwaliteit van opleidingen en instellingen, lijken dan een toegankelijk instrument om de complexe informatiebronnen van potentiële studenten in een gedifferentieerde hogeronderwijsomgeving te kunnen beantwoorden.

Waarom CHE

Er bestaan uiteenlopende rankings in het hoger onderwijs en die diversiteit is wellicht ook goed in deze ontwikkelingsfase. Indicatoren in rankings kunnen betrekking hebben op studentenkenmerken, *learning inputs* (staf en financiële resources), *learning outputs*, *graduation rates*,

employment (hoe gemakkelijk vinden zij werk en welk salaris krijgen ze), *research* en *reputatie*. Wij hebben dus allemaal verschillende ideeën over wat belangrijk is en hoe wij kwaliteit zien. Aziatische rankings zijn bijvoorbeeld sterk op het vlak van onderzoek, terwijl de Amerikaanse en Canadese zich vooral richten op *resources input*.

In Europa hebben we geleidelijk een steeds meer gedeelde visie over welke indicatoren belangrijk zijn. Studenten en hun leeromgeving treden steeds meer op de voorgrond. Een mooi voorbeeld hiervan is de *Teaching Quality Information* website in Engeland. Daarin worden statistische gegevens, resultaten van een grootschalige studentenenquête, evaluatierapporten per discipline en andere algemene informatie samengebracht ten behoeve van potentiële studenten en hun adviseurs.

Ook bij het ranking systeem van het Centrum für Hochschulentwicklung (CHE) vinden we verschillende indicatoren terug die op een niet-gewogen manier informatie geven over de onderwijservaring van de studenten in de verschillende opleidingen. Het is de gebruiker van de gegevens die beslist welke criteria belangrijk zijn. Dit leidt tot gedifferentieerde en meerdimensionale rankings op een discipline-gerichte basis. De CHE is overigens een van de partners bij het tot stand komen van de *Berlin Principles*. Rankings dienen meerdimensionaal te zijn, zodat de student kan selecteren wat hij of zij als kwaliteit bestempelt. Het Duitse systeem van de CHE lijkt hiervoor een goed voorbeeld.

Daarom heb ik beslist dat wij vanuit Vlaanderen samen met Nederland in een pilotproject willen participeren in het Duitse systeem. In de vorm van een experiment zullen we nagaan of het CHE-model toepasbaar is op onze instellingen.

► Waarom deze samenwerking met Nederland?

De CHE-methodologie past zeer goed in een Duitse hogeronderwijscontext en functioneert in die context goed. Voor andere taalgebieden en culturen moet die CHE-methodologie aangepast en vertaald worden (zowel letterlijk als inhoudelijk). Nederland en Vlaanderen kunnen dit best vanaf het begin samen aanpakken en de methodologie voor Vlaanderen en Nederland samen verder ontwikkelen. Deze wijze van werken levert voor beide landen de grootste leerwinst en efficiëntiewinst op. De uitvoering van het project zal wel de inzet van heel wat energie vergen. Samenwerking levert synergie op. Door de samenwerking op het vlak van accreditatie kennen we de hogeronderwijssystemen van elkaar al redelijk goed. De bevestigingen en de verzameling van de nodige gegevens moeten we grotendeels zelf doen, maar de verwerking ervan kunnen we best samen aanpakken.

Er is in Nederland reeds heel veel expertise op dit vlak aanwezig, onder andere de mensen van het CHEPS met een

wereldwijde reputatie op het vlak van hoger onderwijsbeleidsstudies. Er is het CWTS met een even wereldwijde reputatie op het vlak van bibliometrie en van O&O statistische gegevens. Uiteraard is er ook de expertise van het CHE met een jarenlange ervaring op het vlak van onderwijsrankings. Door al deze expertise samen te brengen kunnen we een soort standaard ontwikkelen voor transnationale onderwijsrankings in Europa. Door in dit pilotproject te participeren kunnen ook Vlaamse instellingen ervaringen opdoen.

Internationale samenwerking

Vlaanderen heeft in kwaliteitszorg en accreditatie steeds het standpunt ingenomen dat de eigen nationale ruimte te beperkt was om dergelijke innovaties op een kwaliteitsvolle wijze in te voeren. Hetzelfde standpunt geldt ten aanzien van ranking. Iedereen zal ermee akkoord gaan dat een ranking in Vlaanderen alleen geen zin heeft: het gebied is te klein en er zijn te weinig instellingen voor een ranking. In eerste instantie is dus samenwerking met Nederland aangewezen. Maar ook met Nederland erbij is het gebied te klein. Waarom dan niet onmiddellijk een aanpak op een Europese schaal in plaats van een subnationaal of regionaal initiatief?

Een meerdimensionale ranking, die via meer transparantie bijdraagt tot een verhoogde mobiliteit van studenten (en hopelijk ook personeelsleden), is een belangrijke schakel in de verdere uitbouw van de Europese Hoger Onderwijsruimte. Voorlopig is in die Europese ruimte de CHE-ranking hetgeen wat de meeste garanties op meerdimensionaliteit, methodologische kwaliteit en internationale samenwerking levert.

Verdere aandachtspunten

Het enthousiasme van de Vlaamse Overheid om dit experiment met Nederland van start te gaan, verbergt niet dat er nog tal van vragen en kwesties op te lossen zijn. Daarom werken we trouwens ook in een experiment waarbij de instellingen zelf actief betrokken dienen te zijn. In feite moet de overheid niet aan het stuur zitten in de ontwikkeling van ranking. Zij kan wel het kader tekenen en de voorwaarden scheppen, maar de instellingen moeten via de sectororganisaties zelf gemobiliseerd worden en overtuigd geraken.

Ook de studentenorganisaties hebben een rol in deze gelegenheid. Zij zijn immers de vertegenwoordigers van de directbetrokkenen, namelijk de potentiële student die naar kwaliteitsvolle en genuanceerde informatie vraagt. De student moet ook een actieve zoekster en verwerker van kritische informatie zijn en dat kan hij – zoals in het CHE-model – door zelf te beslissen wat voor hem of haar kwaliteit is en welke profielkenmerken van opleidingen wel en welke niet belangrijk zijn.

De methodologische en conceptuele kwaliteit van het CHE-model is groot, maar toch is het nodig aandacht te hebben voor kwesties als inherente culturele bias en verborgen idiosyncrasieën. Zo is het aanvankelijk enthousiasme van de Zwitserse universiteiten ten aanzien van de CHE-ranking recent wat getemperd door nationaal gekleurde definitiekwesties, methodologische meningsverschillen en culturele verschillen. Het opbouwen van een transnationale ranking zal bijgevolg een moeizaam proces zijn. Opnieuw, ook hiervoor is de formule van een experiment – of zoals wij in Vlaanderen zo graag zeggen, een ‘proeftuin’ – een geschikt werkwijze.

Besluit

Het experiment waarin Vlaamse en Nederlandse instellingen zullen worden betrokken, zal geen gemakkelijke oefening worden, maar dat maakt het ook boeiend. Met de medewerking van de instellingen en de studenten moeten we in staat zijn een stap vooruit te zetten in het scheppen van een informatierijke omgeving voor aanbieders en vragers van hoger onderwijsbeleid. In het hoger onderwijs is het ‘stemmen met de voeten’ steeds een belangrijk bestelkenmerk geweest. Mobiliteit – en nu ook steeds meer op internationaal niveau – en transparantie, maar zonder homogenisering, zullen de Europese en dus ook de Vlaams-Nederlandse hogeronderwijsruimte kenmerken.

Frank Vandenbroucke

is Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming.

Literatuur

- Afscheidsrede Frans van Vught, <http://www.utwente.nl>
 Berlin Principles on Ranking of Higher Education Institutions, Berlin, 20 May 2006, <http://www.che.de>
 Debruyne, B. Vlerick Management School bij wereldtop, *De Morgen* 16 mei 2006.
 Denys, J., Amateuristische studiekeuzes, *De Standaard*, 5 mei 2006.
<http://www2.tqi.ac.uk/sites/tqi/home/index.cfm>
 Usher, A. and Savino, M. (2006) *A World of Difference: A Global Survey of University League Tables*, Toronto, on: Educational Policy Institute.
 Vandenbroucke, F. Studiekeuzebegeleiding is kerntaak van onderwijs, Vlaams Parlement, 14 nov. 2005.
 Vlaams Parlement, Commissievergadering 24 maart 2005, vraag om uitleg van mevrouw Stern Demeulenaere, *Handelingen*, p. 7-10.
 Vlaams Parlement, Commissievergadering 24 maart 2005, vraag om uitleg van de heer Ludo Sannen, *Handelingen*, p. 10-18.

Noot

- 1 Bewerking van een toespraak op het Seminar: Studiekeuze en meerdimensionale ranking. Naar een internationaal systeem van kwaliteitsvergelijking. Universiteit Leiden – 21 juni 2006